

Актуальні питання щодо реалізації модельних навчальних програм природничої освітньої галузі у закладах загальної середньої освіти під час адаптаційного циклу навчання в «Новій українській школі»
(методичні рекомендації)

Починаючи з 2022 року, організація процесу навчання учнів базової середньої освіти відбувається з урахуванням ключових ідей Концепції «Нова українська школа», а саме: орієнтація на потреби учнів (дитиноцентризм); в основу процесу навчання та виховання закладено ціннісні орієнтири (конкретизовані у Державному стандарті базової середньої освіти), новий зміст і набуття ключових компетентностей, що необхідні для життя, реалізуються у змісті інтегрованих курсів та навчальних предметів тощо. Втілення цих ідей супроводжується поступовою розробкою центральними органами влади нормативних документів. Як наслідок, – актуальності для вчителів природничої освітньої галузі набувають питання, що стосуються ефективної реалізації, під час організації процесу навчання, постанов, наказів й рекомендацій, зокрема:

– у чому відмінності Державного стандарту базової середньої освіти (2020 року) від Державного стандарту базової загальної середньої освіти (2011 року)?

– як змінюється річне навчальне навантаження і розподіл навчальних годин між предметами/інтегрованими курсами освітньої галузі на кожному із циклів навчання?

– за допомогою яких програм буде реалізовуватися вивчення навчальних предметів/інтегрованих курсів з освітніх галузей?

– яке навчально-методичне забезпечення можна використати для реалізації навчальних програм обраного інтегрованого курсу/навчального предмета?

– як побудувати систему оцінювання навчальних досягнень учнів, відповідно до сучасних вимог?

– як ефективно організувати процес навчання, щоб зменшити ризики освітніх втрат в учнів?

У зв'язку з цим, учителям природничої освітньої галузі Сумської області рекомендуємо:

1. Опрацювати Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 [5], зробивши акцент на:

– меті базової середньої освіти та ціннісних орієнтирах, формування яких спрямовує на її досягнення;

– переліку ключових компетентностей, якими має оволодіти учень, здобуваючи базову загальну середню освіту, та компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі (додаток 9 до Державного стандарту);

– наскрізних умінь, що мають формуватися під час набуття ключових компетентностей;

– базових знаннях, за допомогою яких розкрито зміст предметів природничої освітньої галузі (додаток 9 до Державного стандарту);

– вимогах до обов'язкових результатів навчання учнів у природничій освітній галузі (додаток 10 до Державного стандарту).

З урахуванням зазначеного вище, педагогам доцільно організувати процес навчання на уроках інтегрованих курсів та географії (предмети, що під час

адаптаційного циклу навчання базової середньої освіти розкривають зміст природничої освітньої галузі).

2. Проаналізувати Типову освітню програму для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235) [3], сфокусувавши увагу на:

- обсязі навчального навантаження з природничої освітньої галузі на адаптаційному циклі базової середньої освіти та циклі базового предметного навчання базової середньої освіти;
- переліку модельних навчальних програм з природничої освітньої галузі за циклами базової середньої освіти;
- рекомендованих формах організації освітнього процесу;
- описі інструментарію оцінювання.

3. Переглянути грифовані модельні навчальні програми [6], що розроблені для реалізації природничої освітньої галузі на адаптаційному циклі базової середньої освіти (інтегрованих курсів та географії) з метою їх обрання у 2023-2024 навчальному році. Звертаємо увагу, що обрана програма має реалізовуватися у закладі освіти протягом повного циклу навчання (5-6 класи, 6-9 класи).

4. Ознайомитися із підручниками до інтегрованих курсів для 5-6 класів («Пізнаємо природу», «Природничі науки», «Довкілля») та географії для 6 класу (pdf-формат та електронні підручники) [7], що були розроблені різними авторськими колективами, з метою врахування можливості їх використання під час добору навчального контенту для учнів (інструктивні матеріали для практичних робіт, інтерактивні додатки, відеоконтент тощо), а саме:

для 5 класу:

- Довкілля : підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / О.В. Григорович, Ю.В. Болотіна, М.В. Романов. – Харків : Вид-во «Ранок», 2022. – 176 с. URL : <http://surl.li/gjcky>
- Пізнаємо природу : підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Д.Д. Біда, Т.Г. Гільберг, Я.І. Колісник. – Київ : Видавничий дім «Генеза», 2022. – 256 с. URL : <http://surl.li/cxpnz>
- Пізнаємо природу: підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Джон Ендрю Біос. – Київ : Вид-во «Лінгвіст», 2022. – 136 с. URL : <http://surl.li/gjcew>
- Пізнаємо природу: підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Т.В. Коршевнік, О.Г. Ярошенко. – Київ : УОВЦ «Оріон», 2022. – 256 с. URL : <http://surl.li/cxykd>
- Пізнаємо природу: підручник для 5-го класу закладів загальної середньої освіти / М.О. Кравченко, Д.А. Шабанов. — Тернопіль: Вид-во «Підручники і посібники», 2022. 248 с. URL : <http://surl.li/gjbzd>
- Пізнаємо природу: підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Л.Я. Мідак, Н.В. Фоменко, В.Я. Гайда, С.М. Подолук, В.І. Кравець, І.В. Кравець, І.В. Олійник, В.П. Стахурська, З.М. Пушкар, С.В. Банах, Л.П. Козловська. – Тернопіль : Вид-во «Астон», 2022. 272 с. URL : <http://surl.li/gjcgi>
- Пізнаємо природу: підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / О.О. Янковець, О.Д. Дубчак, Г.В. Ільченко. – Харків : Вид-во «Ранок», 2022. – 239 с. URL : <http://surl.li/dbSCO>

- Природничі науки : підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Т.М. Засекіна, Ж.І. Білик, Г.А. Лашевська. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 240 с. URL : <https://cutt.ly/MVuald3>
- Природничі науки : підручник інтегрованого курсу для 5 класів закладів загальної середньої освіти / М.В. Рудич, В.М. Щербина, І.Ю. Ненашев, З.М. Ворона. Харків : Вид-во «Ранок», 2022. 223 с. URL : <https://cutt.ly/fVuaA2W>

для 6 класу:

- Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Г. Довгань. Харків : Вид-во «Ранок», 2023. 308 с. <http://surl.li/gjcrm>
- Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / С.П. Запотоцький, М.В. Зінкевич, О.М. Романишин, Н.М. Титар, О.В. Горовий, І.М. Миколів; наук.ред. К.В. Мезенцев, І.С. Круглов. Тернопіль : Вид-во «Астон», 2023. 299 с. URL : <http://surl.li/gjcug>
- Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. Київ : Вид-во «Абетка», 2023. 272 с. URL : <http://surl.li/gjcxn>
- Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Т.Г. Гільберг, Г.Д. Довгань, В.В. Совенко. Київ : ТОВ «Генеза», 2023. 271 с. URL : <http://surl.li/gjcxb>
- Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / О.М. Топузов, В.Д. Грома, І.М. Ільницький, Д.В. Полтавченко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023. 256 с. URL : <http://surl.li/gjcyz>
- Довкілля : підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти / О.В. Григорович, Ю.В. Болотіна, М.В. Романов. – Харків : Вид-во «Ранок», 2023. – 176 с. URL : <http://surl.li/gjdew>
- Пізнаємо природу : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Д.Д. Біда. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023. – 256 с. URL : <http://surl.li/gkqtb>
- Пізнаємо природу : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Т.Г. Гільберг, П.Г. Балан, І.П. Крячко, С.А. Стократний. – Київ : Видавничий дім «Генеза», 2023. – 290 с. URL : <http://surl.li/gkqxa>
- Пізнаємо природу: підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Джон Ендрю Біос. – Київ : Вид-во «Лінгвіст», 2023. – 184 с. URL : <http://surl.li/gkqtw>
- Пізнаємо природу: підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Т.В. Коршевніюк, О.Г. Ярошенко. – Київ : УОВЦ «Оріон», 2023. – 273 с. URL : <http://surl.li/gkqzi>
- Пізнаємо природу : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Л.Я. Мідак, Н.В. Кокар, В.І. Кравець, Н.В. Фоменко, І.В. Кравець, Г.Я. Жирська. – Тернопіль : Вид-во «Астон», 2023. – 262 с. URL : <http://surl.li/gkqyn>
- Природничі науки : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / Т.М. Засекіна, Ж.І. Білик, В.Д. Грома, Г.А. Лашевська. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023. 139 с. URL : <http://surl.li/gkrbi>

- Природничі науки : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / М.В. Рудич, В.М. Щербина, І.Ю. Ненашев, З.М. Ворона. Харків : Вид-во «Ранок», 2023. 230 с. URL : <http://surl.li/gkrcc>

5. Узгодити із адміністрацією закладу освіти вимоги щодо структури навчальної програми інтегрованого курсу/навчального предмету, що розробляє вчитель на основі модельної навчальної програми, та змісту обраного підручника. Звертаємо увагу, що вимоги до структури навчальної програми мають бути затверджені на засіданні педагогічної ради закладу освіти.

6. Обговорити на засіданнях педагогічних спільнот учителів природничої освітньої галузі рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, і здобувають освіту відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти 2020 року (наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289) [4], з метою:

- структурування вимог, щодо проведення обов'язкових видів оцінювання (формульованого, поточного, підсумкового);
- розробки щоденника/журналу спостереження, як засобу фіксації проміжних результатів під час формульованого оцінювання;
- розгляду варіантів та доцільності розробки альтернативної (власної) шкали оцінювання та обговорення правил її переведення до системи, визначеної законодавством;
- напрацювання спільних підходів до розробки критеріїв оцінювання, що відповідають: загальним критеріям оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів (додаток 2 до наказу); орієнтирам для оцінювання, зазначеним у Державному стандарті (додаток 10 до Державного стандарту); визначають рівень сформованості наскрізних умінь та ключових компетентностей (додаток 9 до Державного стандарту);
- розуміння вимог до заповнення свідоцтва досягнень учнів (додаток 1 до наказу).

7. Поміркувати про можливість та доцільність упровадження у власну практику організації процесу навчання учнів досвіду вчителів природничої освітньої галузі, які працюють у пілотних закладах загальної середньої освіти та апробують навчальні матеріали, що розроблені авторськими колективами.

8. Опрацювати методичні рекомендації, надані Сумським ОШПО для вчителів природничої освітньої галузі з питань організації процесу навчання під час адаптаційного циклу базової середньої освіти (5-6 класи), а саме:

- методичні рекомендації щодо заповнення сторінок класного журналу в 5 класах під час навчання інтегрованим курсам природничої освітньої галузі (додаток 3 до листа СОШПО) [2];
- матеріали методичного посібника «Природнича освітня галузь: 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи» [8];
- перелік електронних освітніх ресурсів, що розміщений у вкладці «Куферок корисних застосунків» на сайті Сумського ОШПО [1].

Ураховувати надані рекомендації під час організації процесу навчання інтегрованим курсам та географії на адаптаційному циклі базової середньої освіти.

9. Розглянути можливості використання онлайн-інструментів для формульованого оцінювання учнів з метою організації та проведення самооцінювання та взаємооцінювання: Kahoot (<https://kahoot.com/>), Mentimeter

(<http://surl.li/ejrbt>), LearningApps (<https://learningapps.org/>), Socrative (<https://www.socrative.com/>), Google-форми тощо.

Список використаних джерел

1. Куферок корисних застосунків: природнича освітня галузь. URL : <http://surl.li/gehdx>
2. Лист Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти від 28.10.2022 № 463/11-10 «Методичні рекомендації щодо заповнення сторінок класного журналу в 5 класах НУШ». URL : <http://surl.li/feldz>
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-21#Text>
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти». URL : <http://surl.li/cddtm> та <http://surl.li/crzmj>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти». URL : <https://cutt.ly/WHyJPDi>
6. Природнича освітня галузь: модельні навчальні програми. URL : <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/pryrodnicha-osvitnia-haluz/>
7. Природнича освітня галузь: конкурсний відбір підручників для 5 та 6 класів. URL : <http://surl.li/fnrrib>
8. Природнича освітня галузь: 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи: методичний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти / уклад. А.В. Метейко; за ред. І.В. Удовиченко. – Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2022. – 88 с. URL : <http://ir.soippo.edu.ua/handle/123456789/393>

Методист природничої освітньої галузі
навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності
та професійного розвитку КЗ СОІППО

А.В. Метейко

Підпис наявний в оригіналі